

Шифра ученика: |

Укупан број бодова: |

Република Србија

МИНИСТАРСТВО ПРОСВЕТЕ, НАУКЕ И ТЕХНОЛОШКОГ РАЗВОЈА
ЗАВОД ЗА ВРЕДНОВАЊЕ КВАЛИТЕТА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

школска 2019/2020. година

ТЕСТ

СРПСКИ ЈЕЗИК

ПРИЈЕМНИ ИСПИТ ЗА СЕЛЕКЦИЈУ УЧЕНИКА ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД ГИМНАЗИЈЕ
ЗА ШКОЛСКУ 2020/2021. ГОДИНУ
ИБО ПРОГРАМ

УПУТСТВО ЗА РАД

- За решавање теста предвиђено је **120 минута**.
- Пиши читко, ћириличким словима, водећи рачуна да твоји одговори буду разумљиви, али и граматички и правописно исправни (посебно обрати пажњу на употребу великог слова).
- Када решаваш задатке у којима се од тебе очекује да нешто допишеш, увек користи пуне називе; скраћенице нису дозвољене (нпр. треба написати именица, а не им. или локатив, а не лок. и слично).
- Задатке не мораш да радиш према редоследу којим су дати.
- Коначне одговоре напиши **хемијском оловком**. Док решаваш задатке, можеш да користиш графитну оловку, резач и гумицу.
- У задацима са више понуђених одговора **не добијају се бодови** уколико је поред тачних заокружен и нетачан одговор.
- Не признају се одговори који су написани графитном оловком, као ни одговори који су прецртани и исправљани.
- Ако завршиш раније, предај тест и тихо изађи.

Желимо ти много успеха на пријемном испиту!

* Тестове, као ни делове тестова, није дозвољено умножавати нити јавно објављивати без претходне сагласности Министарства просвете, науке и технолошког развоја.

1. Којим језиком и писмом је написано *Мирослављево јеванђеље*?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) старословенским језиком и глагољицом
- б) старословенским језиком и ћирилицом
- в) српскословенским језиком и глагољицом
- г) српскословенским језиком и ћирилицом

2. Заокружи слово испред примера који **није** написан у складу с правописним правилом о писању речце *не*.

- а) Не смем да прекорачим рок за позајмљивање књиге.
- б) Нећу да вратим књигу пре истека рока.
- в) Недостаје ми неколико страница из књиге.
- г) Не враћање књиге у предвиђеном року је кажњиво.

3. Прочитај реченицу, па потом одговори на захтев.

Испред школе их је седморица.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Подвучена бројна именица односи се на:

- а) особе женског пола;
- б) особе мушког пола;
- в) особе и женског и мушког пола.

4. Прочитај текст који се односи на драмску уметност. Одреди **значење** подвучене речи.

Свако извођење драмског текста на сцени је непоновљиво и стога оригинално. У овом стваралачком чину, поред глумаца, учествује и публика, која одређеном реакцијом утиче на драмско извођење. Зато се за позоришну уметност често каже да је ефемерна.

Заокружи слово испред тачног одговора.

Реч **ефемерно** значи:

- а) једноставно;
- б) јединствено;
- в) пролазно;
- г) поетично.

5. Прочитај текст, а потом одговори на захтеве.

У току „Дана Београда”, од 16. до 19. априла, уз многобројне културне садржаје, Београђани ће моћи да виде и два јединствена предмета из српске средњовековне историје. Тих дана, у Старом двору, биће изложен и плашт кнеза Лазара Хребељановића и чувена *Похвала* Јелене Мрњавчевић, односно монахиње Јефимије, у част овог владара. Оба артефакта потичу из збирке Музеја Српске православне цркве. Владимир Радовановић, управник ове ризнице, каже да је реч о малобројним аутентичним предметима који су сачувани из епохе Хребељановића.

А. Којим **функционалним стилем** је написан овај текст?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) научни стил
- б) књижевноуметнички стил
- в) публицистички (новинарски) стил
- г) административни стил
- д) разговорни стил

Б. Заокружи слово испред **значења** подвучене речи.

Артефакт је:

- а) уметнички доказ;
- б) уметнички предмет;
- в) уметничка чињеница.

6. Одреди врсту подвучене речи у наведеној реченици.

Песма преста, настаде граја и брзо се искупише сви сватови.

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) именица
- б) заменица
- в) придев
- г) прилог

7. Прочитај песму *Међу јавом и мед сном* Лазе Костића, па одговори на захтев.

Срце моје самохрано,
ко те дозвола у мој дом?
Неуморна плетисанко,
што плетиво плетеш танко
међу јавом и мед сном.

Срце моје, срце лудо,
шта ти мислиш с плетивом?
Ко плетиља она стара,
дан што плете, ноћ опара,
међу јавом и мед сном.

Срце моје, срце кивно,
убио те живи гром!
Што се не даш мени живу
разабрати у плетиву
међу јавом и мед сном!

Шта означава **метафора срца** у песми Лазе Костића?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) вољену жену
- б) стваралачко надахнуће
- в) непознату плетиљу
- г) заљубљеног песника

8. Прочитај песму из *Канцонијера* Франческа Петрарке. Обрати пажњу на **форму** песме.

Ја немам мира, а у рат не хрлим;
лед сам, а горим; плашим се и надам;
по небу летим, а на земљу падам;
не хватам ништа, а свијет читав грлим.

Она ме казни да сред уза стојим,
нит омчу дријешу, нит окове стеже;
нит да ме смакне Амор нит одвеже,
неће ме жива, не држи ме својим.

Без вида видим, нијем гласа не губим;
погинут жудим, а помоћи тражим;
себи сам мрзак, а другога љубим.

Нит ми се мрије, нит ми се живи;
смијем се плачућ, жалошћу се снажим;
за ово стање ви сте, госпо, криви.

А. Која је два типа **строфе** Петрарка користио у овој песми? Наведи њихове називе.

Строфе: _____ и _____.

Б. Како се зове **песнички облик** са четрнаест стихова?

Одговор: _____.

9. Заокружи **слова** испред тврдњи које се односе на **класицизам**.

- а) Класицистички писци су се угледали на античке писце.
- б) Други назив за класицизам јесте идеализам.
- в) Књижевници су се превасходно ослањали на осећања и машту.
- г) Главни представници класицизма су Боало, Молијер и Расин.
- д) Одбацивање начела јасноће, мере и хармоније.

10. Прочитај одломак из *Писма Хараламџију* Доситеја Обрадовића. Док читаш, обрати пажњу на ауторов однос према народном језику.

Нека само окренемо један поглед на народе просвештене целе Европе. У садашњем веку сви се народи силе свој дијалект у совршенство довести – дело весма полезно*, будући да кад учени људи мисли своје на општем целог народа језику пишу, онда просвештеније разума и свет ученија не остаје само при онима који разумевају стари књижевни језик, но простире се и достиже и до сељана, преподавајући се најпростијему народу и чобаном, само ако знаду читати. А колико је ласно на свом језику научити читати! Ко ме ли неће се милити мало труда предузети за научити читати, читајући што паметно и разумно и врло ласно разумевајући оно што чита? Зна да ми може ко против рећи: да ако почнемо на простом дијалекту писати, стари ће се језик у немарност довести, пак мало по мало изгубити. Одговарам: која је нами корист од једног језика којег у целом народу од десет хиљада једва један како ваља разуме и који је туђ матери мојој и сестрам? [...] Нек науче! [...] То је ласно рећи, али није учинити. Колико је они' који имаду време и способ за научити стари књижевни језик? Врло мало! А општи прости дијалект сви знаду, и на њему сви који само знаду читати могу разум свој просветити, срце побољшати и нараве украсити. Језик има своју цену од ползе коју узрокује. А који може више ползовати него општи, целог народа језик?

**й*олезно – корисно

С којом идејом је у наведеном одломку повезано Доситејево залагање за употребу народног језика?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) очување дијалеката
- б) национално ослобођење
- в) широко образовање народа
- г) утврђивање верских принципа

11. Прочитај одломак из народне епске песме *Бановић Страхиња*. Наведеним стиховима претходи сцена у којој Бановић Страхиња износи предлог Југ Богдану како да спасе отету љубу од Турчина Влах-Алије. Обрати пажњу на Југ Богданов одговор.

Страхињ-бане, ти мој зете мили!
Виђех јутрос да памети немаш.
Што ми ћеце иштеш деветоро,
Да ми ћецу водиш у Косово,
У Косово да их кољу Турци,
Немој, зете, више проговарат',
Не дам ћеце водит' у Косово,
Макар шћери нигда не видио.
Мио зете, дели Страхињ-бане!
Рашта си се тако раздертио*?
Знаш ли, зете, не знали те људи!
Ал' ако је једну ноћ ноћила,
Једну ноћцу шњиме под чадором,
Не може ти више мила бити,
Бог ј' убио, па је то проклето,
Воли њему, него тебе, сине;
Нека иде, враг је однесао!
Бољом ћу те оженити љубом,
С тобом хоћу ладно пити вино,
Пријатељи бити до вијека;
А не дам ти ћецу у Косово.

*раздертии – растужити

Заокружи слово испред одговарајућег тумчења Југ Богдановог одговора.

- а) Југ Богдан тврди да више воли својих деветорицу синова од кћери.
- б) Југ Богдан страхује да је његова уграбљена кћер проклета од Бога.
- в) Југ Богдан подсећа бана на неписани закон о односу према прељубници.
- д) Југ Богдан сматра да бан не мора да доказује своју љубав према тазбини.

12. Прочитај одломак из *Жиџија Ајдук Вељка Петровића* Вука Стефановића Караџића. Док читаш, размишљај о Вуковом односу према описаном догађају.

Након победе над Турцима Вељко искупи све своје момке у параду, па им ону једну торбу бијели' новаца подијели свима једнако [...] Па онда ону другу торбу новаца запечати и по свом бимбаши¹ пошаље Совјету² [...] Кад бимбаша те новце с писмом донесе и преда Совјету, совјетници нијесу знали или ће се прије чудити, како Вељко тако одма' доби толике новца и њима посла, или откуд њему бимбаша кад је он тек буљубаша³! Најпоследо дозову бимбашу унутра, па га запитају: *Ко си ти?* А он одговори: *Ја сам бимбаша јосиодара Вељка. А кад си ти бимбаша, шта је Вељко? Он је, вели, јосиодар.* Да су господар и бимбаша искали што од Совјета, могло би бити и више разговора, али будући да су давали, тако Совјет прими торбу новаца драговољно и благодари и бимбаши и господару.

¹*бимбаша* – војни и административни старшина

²*Совјет* – Правитељствујушчи совјет српски; српска влада током Првог српског устанка

³*буљубаша* – старшина чете (буљука)

Заокружи слово испред тачног одговора.

Док описује Совјет и однос совјетника према Хајдук Вељку Петровићу, Вук је:

- а) објективан;
- б) ироничан;
- в) патетичан;
- г) задивљен.

13. Протумачи универзални смисао наведених стихова из *Горској вијенца* Петра Петровића Његоша. Води рачуна да своје тумачење уобличиш у неколико правописно и граматички исправних реченица.

Чашу меда још нико не попи,
што је чашом жучи не загрши;
чаша жучи иште чашу меда,
смијешане најлакше се пију.

14. Прочитај песму *Орао* Ђуре Јакшића. Док читаш, обрати пажњу на осећања и расположења лирског субјекта.

Близо до неба гора је чарна,
Не треба орлу тек један лет,
Само да пусти крила немарна –
Презр'о је давно презрени свет.

По тамној магли тешког вихора
Неће на земљу ни небо, хол!
Небо му с' чини да пасти мора,
А пуста земља сам један бол.

Тихо се вије, облаке гони,
Презирућ' гледа у сунчан зрак...
Стреловит после на земљу рони
И крвљу капље земаљски мрак.

Која осећања и расположења преовлађују у песми?

Заокружи **слова** испред тачних одговора.

- а) хуманизам
- б) усамљеност
- в) бунтовност
- г) иронија

15. Прочитај одломак из дела *Евџеније Оњегин* Александра Сергејевича Пушкина. Док читаш, обрати пажњу на Татјанин доживљај Оњегина.

Пишем вам – шта бих знала боље?
И шта вам више могу рећи?
Сад зависи од ваше воље
Презрење ваше да л' ћу стећи.
Ал' ако вас мој удес худи
Бар мало троне и узбуди,
Ви ме се нећете одрећи.
[...]
У степи, где мој живот траје,
Ја не бих срела вас зацело
И не бих знала патња шта је.
Смиривши бурне осећаје,
Можда бих једном (ко ће знати?)
По срцу нашла друга верна
И била бих му жена смерна,
А својој деци добра мати.
Други!... Ал' не, ја ником не би'
На свету дала срце своје!
Одувек тако писано је...
Небо је мене дало теби;
Мој живот сав је јемство био
Да ћу те срести измеђ' људи;
Знам, Бог је тебе упутио,
Мој заштитник до гроба буди...
У снове си ми долазио,
И невиђен си био мио,
Твој поглед ме је свуд прогањо,
У души давно глас одзвањо...
Не, није ми се сан то снио,
Јер чим си ушо, ја сам знала,
Сва премрла и успламсала,
И рекла: он је ово био!

Заокружи слово испред тачног одговора.

Татјана доживљава Оњегина као:

- а) породичног човека који јој може подарити децу;
- б) неосвојивог особењака којег жели да заведе;
- в) добру прилику да напусти село и оде да живи у град;
- г) мушкарца који је судбински предодређен за њу.

16. Прочитај одломак из текста Светозара Марковића, *Певање и мишљење* и одговори на захтев.

Онај, који није живео у свету са затвореним очима; кога је болела туђа боља; кога је радовала туђа радост; кога се тицала туђа срећа и несрећа; који је био кадар да осећа све што осећа његов брат – ближњи; једном речи: прави песник, могао је да изучи овај сложени процес, што га ми зовемо људским или народним животом. Ти даровити људи, образовани сувременом науком, створише сувремени друштвени роман – епос XIX века, као што га назваше критичари реалисте. Сувремени роман представља истински живот људски; ропство и зависност човека од свију прилика, што му их оставише преживела колена; његову борбу против свију тих прилика – борбу против политичке и друштвене тираније; борбу против незнања и сујеверице: против обичаја и етикета итд. Сувремени роман са својом дагеротипном истинитошћу и дубоком психолошком анализом живота постао је најсигурније средство да се изнесу на видик болести друштвеног организма, а у исто време и најсилније оружје да се пропагандишу нове мисли у масу народа. [...]

Да изнесе на видик тај скривени процес, ту недокучиву борбу – најсветији је задатак правог песника. Наш друштвени живот заудара трулежом, а наши песници постојано сањају, миришу ружу, гледају зору, слушају славуја, или туже неком особитом тугом, тугом *свијој човека*... а ако се додирну нашег живота, то бирају само оно што је „естетичко“, што задовољава „нежни“ укус лепих сестара, који су они искварили. Браћо песници, разлика је међу певањем и мишљењем.

Заокружи **слова** испред одговарајућих тумачења наведеног одломка.

- а) Друштво је труло и болесно и једино је могуће излечити га песмом, коју песници стварају сневајући, док „миришу ружу, гледају зору, слушају славуја, или туже неком особитом тугом, тугом *свијој човека*“.
- б) Савремени роман не треба читати зато што занемарује фантазију, а на видело износи искључиво „болести друштвеног организма“.
- в) Савремени роман служи афирмацији лепоте живљења и пропагирању постојећих политичких и друштвених прилика.
- г) Народни живот је сложени процес који је потребно најпре пажљиво изучити, а онда и верно описати у књижевном делу.
- д) Истинита слика стварног живота треба да прикаже борбу за политичке слободе и у којој мери на човека утичу друштвене околности.

17. Прочитај одломак из романа *Вечити младожења* Јакова Игњатовића и одреди **облик казивања**.

Над огледалом лик Светог Николе, патрона господара Софре, а пред њим озго виси на сребрном ланцу велико сребрно кандило. Даље на десној страни на дувару две велике слике. Једна је господара Софре, друга госпође Соке. Господар Софра насликан у свој величини и дужини, у потпуно парадном оделу, у долама, па још преко исте долама, па онда црвен, златом ишпаран појас. Па јоште на „казателном” прсту, на десној руци, велики златан прстен, у средини велики црвен „карнијол”, а на њему изрезано сидро, „котва”, па с једне стране писмо С., с друге писмо К., значи „Софроније Кирић”. Враголан тај молер, намалао га да десни прст пружа на госпођу Соку, која је до њега, па онда у целој његовој дужини, са дугачким трупом, кратким, дебелим, кривим ногама. Погодио га је сасвим, само није требало да је у „свој” величини; мора да је сликао пародију. Боље да га је допола сликао онако као *Büste*, јер господар Софра кад седи, са својом главом и прсима, леп је, импозантан човек; како устане, стоји – карикатура.

Који облик казивања преовлађује у одломку?

Заокружи слово испред тачног одговора.

- а) унутрашњи монолог
- б) дијалог
- в) наратија
- г) дескрипција

18. Прочитај одломак из романа *Ана Карењина* Лава Николајевича Толстоја и одговори на захтев.

Ана Аркадијевна је читала и разумевала, али јој је било непријатно читати, тј. пратити живот других људи. Исувише је хтела сама да живи. Ако је читала како јунакиња романа двори болесника – хтела је да то она иде нечујним корацима по болесниковој соби; ако је читала како члан парламента држи говор, хтела је она да држи тај говор; ако је читала како леди Мери јаше иза чопора ловачких паса и задиркује своју снаху и изненађује свакога својом смелашћу, хтела је она то да чини. Али, није се имало куд, и Ана је тамо-амо премештала глатки ножић својим малим рукама и трудила се да чита.

Јунак романа је већ почео достизати своју енглеску срећу, био близу да постане баронет и да добије имање, а Ана је желела да с њим заједно оде на то имање, кад, наједанпут, осети да њега мора бити да је срамота, и да је и њу због истог срамота. Али зашто је њега срамота? „Што је мене срамота?”, запита себе увређено и зачуђено. Па остави књигу, навали се на наслоњачу и обема рукама стеже ножић за сечење хартије. Није било ничега срамног. Она се сећаше свих својих успомена из Москве. Све су биле лепе и пријатне. Сети се бала, сети се Вронског и његовог заљубљеног покорног лица, сети се свих својих односа према њему; ничега срамног није било.

Заокружи **слова** испред одговарајућих тумачења одломка.

- а) Ана Карењина ужива да завирује у туђе животе, без храбрости да до краја одживи свој живот.
- б) Ана осећа моралну дилему због тога што се заљубила, иако је била удата за другог мушкарца.
- в) Ана Карењина, читајући роман, губи осећај о томе шта је стварно, а шта имагинарно.
- г) Ана одлучује да више не чита, јер су је књиге одвајале од стварног живота.
- д) Ана сматра да њен однос с Вронским не даје повода за постављање етичких питања.

19. Прочитај одломак из приповетке *Први њуџ с оцем на јуџрење* Лазе Лазаревића. Док читаш, обрати пажњу на функцију описа у сцени сусрета сина са оцем после ноћи у којој је отац Митар све прокоцкао.

Онда се наново пришуњам на прстима до велике собе, па провирим кроз кључаоницу.
Гледам.

Сто наред собе. Око њега разбацане столице; две или три претурене. По поду лежи тисућу карата, разгажене и неразгажене цигаре, једна разбијена кавена шоља, и испод једне карте вири дукат. Застор на столу свучен с једне стране скоро до половине. По њему разбацане карте, испреваљиване шоље, пуно трина¹ и пепела од дувана. Стоји још неколико празних тањира, само на једном дуван истресен из луле. Четири празна свећњака, само у једном што букти дебела хартија којом је свећа била омотана, и црни дим мирно се уздиже и дохвата за таван.

На једној столици за столом, леђима окренут вратима, седи мој отац. Обе руке до лаката наслонио на сто, а на руке легао челом, па се не миче.

¹ирина – мрва, трунка

Заокружи слово испред одговарајућег тумачења.

Уметничка улога дескрипције у наведеном одломку је:

- а) да верно дочара Митрову неуредност и немарност као карактерну одлику;
- б) да посредно опише стање у Митровој души после ноћи у којој је све прокоцкао;
- в) да нагласи како уз коцку пристају и други пороци као што је дуван;
- д) да директно укаже на дечаков дар да запази и опише сваки детаљ у коцкарској соби.

20. Прочитај одломак из приповетке *Моси на Жейи* Иве Андрића, па одговори на захтев.

Прошле су, још летос, две године од његова пада и заточеништва. У прво време, после повратка на власт, он није примећивао какве промене на себи. Био је у најлепшим годинама кад се зна и осећа пуна вредност живота; победио је све противнике и био моћнији него икад пре; дубином скорашњег пада могао је да мери висину своје моћи. Али што је више одмицало време, њему се – уместо да заборавља – у сећању све чешће јављала помисао на тамницу. Ако је и успевао понекад да растера мисли, он није имао моћи да спречи снове. У сну поче да му се јавља тамница, а из ноћних снова је, као неодређен ужас, прелазила у јаву, и тровала му дане.

Постаде осетљивији за ствари око себе. Вређали су га извесни предмети које пре није ни примећивао. Наредио је да се дигне сав сомот из палате и замени светлом чохом која је глатка, мека и не шкрипи под руком. Поче да мрзи седеф, јер га је у мислима везивао с неком студеном пустоши и осамом. Од додира седефа и од самог погледа на њ трнули су му зуби и пролазила језа уз кожу. Све покућство и оружје у ком је било седефа одстрањено је из његових соба.

Све поче да прима са прикривеним али дубоким неповерењем. Однекуд се устали у њему ова мисао: свако људско дело и свака реч могу да донесу зло. И та могућност поче да веје из сваке ствари коју чује, види, рекне или помисли. Победник везир осети страх од живота. Тако је и не слутећи улазио у оно стање које је прва фаза умирања, кад човек почне да с више интереса посматра сенку коју ствари бацају него ствари саме.

То је зло ровало и кидало у њему, а није могао ни помислити да га коме исповеди и повери; па и кад то зло доврши свој рад и избије на површину, нико га неће познати; људи ће казати просто: смрт. Јер, људи и не слуте колико има моћних и великих који тако ћутке и невидљиво, а брзо, умиру у себи.

Заокружи **слова** испред одговарајућих тумачења.

- а) Упркос очекивањима, затворски дани нису оставили значајније последице на везиров потоњи живот.
- б) Након тамнице, везир је повратио позиције и моћ, те постао свестан да је снажнији него икада пре.
- в) Временом везир је почео да буде преосетљив на неуредност и опседнут тиме да све буде на свом месту.
- г) Везиров доживљај егзистенцијалне угрожености проистекао је из спознаје да све може донети зло.

